

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.27.246977>

УДК 378.011.3-051:005.95]:378.035:34

АНАСТАСІЯ БАРДІНОВА

ORCID: 0000-0003-3320-1194

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ (СТРУКТУРИ) ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ЯК ПОТУЖНІ ЗАСОБИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ З УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

У статті на основі аналізу теоретичних джерел із зазначеної проблеми з'ясовуються: 1) ідеї провідних учених щодо змістової суті базових понять дослідження (правова компетентність, змішане навчання та ін.) та складових змішаного навчання; 2) визначаються шляхи формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

Обговорюється специфіка організаційних форм (структур) змішаного навчання як потужних засобів впливу на формування зазначеного утворення в умовах магістратури.

Ключові слова: правова компетентність; змішане навчання; організаційні форми (структури) змішаного навчання; інноваційні форми організації навчання в умовах магістратури; менеджер з управління закладом освіти

Постановка проблеми. Сучасні соціально-економічні умови розвитку України визначають велику потребу в професійно-компетентних конкурентоспроможних фахівців освітньої галузі, показником конкурентоспроможності яких виступає правова компетентність як складова професійної компетентності майбутнього фахівця певної галузі.

Відсутність або низький рівень її сформованості утруднюватиме професійну діяльність майбутніх фахівців будь-якої людської діяльності. У цьому нас переконують у своїх публікаціях сучасні провідні вітчизняні вчені Н. Батечко, А. Бардінов, М. Гриньова, О. Жданова-Неділько, Н. Мачинська, А. Ткаченко, С. Сисоєва, Б. Стуларик, Т. Туркот, А. Романенко, Н. Курмишева, В. Зелюк та ін. Зокрема, у працях вищезгаданих учених схарактеризовані ознаки професійної діяльності менеджера з управління закладом освіти, який має ряд професійно-функціональних обов'язків: кадрова політика (прийом і звільнення робітників); юридична відповідальність (матеріальна і моральна) за свої управлінські рішення; введення документації тощо. Тому зазначена категорія фахівців має добре знати нормативні документи про освіту, а саме: Кодекс законів про працю України, законодавчу базу фінансово-господарської діяльності тощо, тобто володіти правовою компетентністю, щоб вирішувати питання щодо діяльності закладу освіти в правовому полі. На думку вчених, і ми приєднуємося до неї, сучасний менеджер з управління закладом освіти повинен бути не лише організатором, фахівцем з певної галузі, психологом, а й юристом, мати високу правову підготовку (знання законодавства, вміння тлумачити і застосовувати його). Виходячи зі сказаного вище, можна зробити висновок про те, що професіоналізм менеджера з управління закладом освіти полягає, насамперед, у наявності ґрунтовних правових знань і навичок в організації та управлінні закладом освіти; здатності на їх основі проводити ефективну професійну діяльність, як посадової особи, в правовому полі.

Отже, у нашому дослідженні узагальнюємо думки цитованих вище учених і виокремлюємо поняття «правова компетентність», під якою розуміємо певний рівень правових знань та вмінь з правових питань, який надає можливість майбутньому менеджеру з управління закладом освіти вільно орієнтуватися у правових явищах, визначати правові причинно-наслідкові зв'язки, виділяти та розрізняти правові стосунки людини з суспільством та оточуючим середовищем, приймати обґрунтовані професійні рішення та здійснювати їх відповідно до законодавчих норм. При цьому, принцип доцільності не повинен бути вищим за принцип законності (Сорочан, 2015). Висунуті концептуальні положення обумовлюють нове розуміння змісту поняття «правова компетентність», покликаного забезпечити загальну правову освіченість майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дозволяє стверджувати, що проблема формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури є пріоритетним напрямом сучасних педагогічних пошуків шляхів розв'язання питань із зазначеної проблеми. Тому підтвердження знаходимо у працях вітчизняних учених М. Гриньової, О. Даниско, В. Кухаренка, О. Топузова, Л. Калініної, О. Жданової-Неділько, Т. Сорочан та ін., в яких висвітлено різні аспекти досліджуваної нами проблеми.

Зокрема, формування правової культури молоді є предметом досліджень Л. Твердохліб. Діяльність менеджерів з управління закладом освіти досліджували М. Гриньова, О. Жданова-Неділько. Розвиткові правової культури і правосвідомості у сфері органів внутрішніх справ присвячені роботи О. Бардінова, В. Безродного, А. Морозова, В. Темченко та ін. Водночас, незважаючи на теоретичну і практичну цінність цих праць, досі ще не приділено належної уваги проблемі формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури в процесі змішаного навчання, а отже є на часі актуальною.

Мета статті – висвітлити роль організаційних форм (структур) змішаного навчання як потужних засобів впливу на формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури вимагає наявності певної лабораторної бази.

Одним із організаційних шляхів (механізмів) для її створення в умовах магістратури є змішане навчання. В цьому нас переконують дослідження В. Кухаренка, О. Даниско та інші провідні вітчизняні вчені сучасності, які у своїх публікаціях розглядають поняття «змішане навчання» як поєднання трьох складових: навчання в аудиторії; електронне навчання (онлайн) і самонавчання в індивідуальному темпі (Даниско, 2019, с. 78). Утім, наша увага в цьому процесі сконцентрована лише на двох організаційних формах (структур) змішаного навчання як потужних засобів їх впливу на формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури. Зокрема, це – педагогічний вищий навчальний заклад (ВНЗ) та кіберпросторова організаційна форма (структура) навчання – Internet, а саме – телеконференції. У цьому плані варто відмітити, що зазначені організаційні форми (структури) змішаного навчання хоча і не мають єдиних критеріїв своєї діяльності, характеризуються неоднаковою організацією педагогічного процесу, різним за обсягом і спрямованістю змісту основних форм організації навчання, проте їх діяльність єднає виконання спільної мети, а саме – формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

Виокремлення педагогічного вищого навчального закладу як потужного засобу впливу на формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури в процесі змішаного навчання пояснюється нами тим, що саме педагогічний навчальний заклад є освітнім простором, в якому відбувається організація навчально-виховного процесу, який ґрунтується на єдиних підходах, підпорядкований єдиній меті діяльності суб'єктів навчального середовища (взаємодії викладачів і студентів, майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури). Причому творча інтеграційна діяльність усіх суб'єктів педагогічного процесу об'єднана загальною спільною метою, спрямованою на процес формування зазначеного утворення у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури, хоча завдання викладача і студентів у цьому процесі різні.

Отже, саме педагогічний вищий навчальний заклад найповнішою мірою спроможний забезпечити високий рівень здатності майбутніх фахівців освітньої галузі (зокрема, вчителя) до реалізації багатьох його функцій у різних сферах людської діяльності (в рамках нашого дослідження – це до професійної діяльності менеджера з управління закладом освіти) в правовому полі.

Вибір кіберпросторової організаційної форми (структури) навчання умотивовується нами тим, що найбільшою системою телеконференцій, як відомо, є система Internet. У цій системі є групи – телеконференції з різноманітними темами. На будь-яку з тем може «підписатися» користувач, щоб підключитися до дискусії з обраною ним теми. Ефективність використання даної організаційної форми (структури) навчання у формуванні правової компетентності в майбутніх менеджерів з управління закладом освіти вбачаємо в тому, щоб: по-перше, телеконференції користуються популярністю в спілкуванні між адресатами; по-друге, ці телеконференції призначені саме для дискусій як однієї з основних форм організації навчання та обміну новинами; по-третє, доступ до телеконференцій можливий не лише в режимі on-line. До участі в дискусіях за допомогою телеконференції можна долучитися також і через електронну пошту (це процес передачі повідомлень між комп'ютерами, який забезпечується спеціальним пакетом програм (повідомлень) (Бардінова, 2021). Цьому сприятимуть також й активні методи та форми організації навчання (дискусії, бесіди, діалоги та ін.). Так, наприклад, домінуванню активності студентів у процесі змішаного навчання, зокрема, у кіберпросторової організаційної форми (структури) навчання, сприятимуть інтерактивні методи навчання. У нашому випадку інтерактивні методи навчання можна розглядати як більш сучасну форму активних методів навчання.

Тому підтвердження – визначення саме даного поняття. Так, слово «інтерактивний» (від англ. «interact», де «inter» – взаємний, «to act» – діяти) означає здатність взаємодіяти або знаходитися у режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп'ютером) або з ким-небудь (людиною) (Туркот, Коновал, 2018). Інтерактивні методи зорієнтовані на більш широку взаємодію студентів не лише з викладачем, але й один з одним. У цьому контексті варто також зазначити, що інтерактивне навчання має цілком конкретні та прогнозовані цілі. Однією з-поміж них є створення комфортних умов навчання, за яких той, хто навчається, відчуває свою значущість, інтелектуальну самостійність, що робить продуктивним сам процес навчання. Певну роль у цьому процесі

відіграватимуть стимули та мотиви, самоналаштованість майбутніх менеджерів з управління закладом освіти на професійно-педагогічну діяльність у напрямі керування певним закладом освіти.

Отже, метою виокремлених нами організаційних форм (структур) змішаного навчання в умовах магістратури є вивчення та засвоєння студентами навчального матеріалу в зручному для них темпі (режимі) на засадах співпраці (викладач – студент, студент – студент) та співтворчості.

Утім, не можна стверджувати, яка із зазначених нами організаційних форм (структур) навчання є більш дієвою щодо формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури в процесі змішаного навчання. Не можна не тому, що вони не рівнозначні по ефективності, а тому, що в кожному конкретному випадку їх роль та значимість буває неоднаковою. Це залежить від інноваційного підходу до навчального процесу, де головною метою є особистісний розвиток тих, хто навчається, і зокрема – їхня здатність оволодіти новим досвідом на основі цілеспрямованого формування творчого і критичного мислення, рольового та імітаційного моделювання пошуку, визначення особистісних сенсів тощо. Перевага в цьому процесі надається основним активним методам і формам організації навчання (дискусії, тренінгу, ділові ігри і т. ін.) та самостійній роботі. В цьому контексті необхідно підкреслити, що самостійна робота є обов'язковою складовою організаційних форм (структур) навчання. Це пояснюється тим, що навчально-виховний процес у галузевих ВНЗ та інших організаційних формах (структурах) навчання здійснюється в режимі дефіциту лекційних і семінарсько-практичних годин. А отже великий обсяг матеріалу студенти змушені вивчати самостійно.

Підкреслюючи значимість зазначених організаційних форм (структур) формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури, проте не виключаємо задіяння інших організаційних форм (структур) навчання у цьому процесі.

З огляду на викладеного вище матеріалу доречним буде розглядати процес формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури через умовно виокремлені нами чотири етапи: діагностичного, планувального, навчального, підсумкового.

Так, метою *діагностичного етапу* формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури в процесі змішаного навчання є виявлення рівня сформованості правових знань у зазначеній категорії студентів-магістрів.

Метою *планувального етапу* формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури в процесі змішаного навчання передбачається: виокремлення організаційних форм (структур) навчання у процесі змішаного навчання; постановка цілей і визначення змісту навчання відповідно до виокремлених організаційних форм (структур) змішаного навчання; розробка програм навчання до кожної з виокремлених форм (структур) змішаного навчання, зміст матеріалу яких має містити правовий аспект і різнорівневий спосіб засвоєння його навчального матеріалу.

Метою *навчального етапу* формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури в процесі змішаного навчання є реалізація навчальних програм, розроблених відповідно до кожної з виокремлених нами організаційної форми (структури) навчання.

Відмітимо, що зміст навчальних програм ґрунтується на принципах компетентнісного підходу, диференціації, індивідуалізації, інтерактивної спрямованості, провідної ролі самостійної навчальної діяльності, комунікативності, ситуативності, домінуючої ролі індивідуально-творчих завдань правового характеру, інтегрованого навчання; наповнення змісту навчальних дисциплін фахової підготовки майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури змістовим компонентом з правової тематики.

Мета *підсумкового етапу* формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури в процесі змішаного навчання полягає у виявленні, за допомогою підбраного комплексу діагностичних методик і методів, динаміки змін рівня сформованості досліджуваного утворення у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

При цьому, розкриваючи змістову суть завдань на кожному з виокремлених етапів, виділяємо ті з них, які домінують на тому чи іншому етапі та накладають свій вагомий відбиток впливу на формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, вважаємо, що саме організаційні форми (структури) змішаного навчання мають стати підґрунтям створення освітнього змішаного середовища при формуванні правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури. У цілому ж дана стаття не претендує на повноту та вичерпне розв'язання зазначеної проблеми. Перспективи подальшого вивчення піднятого питання криються у розробці та науковому обґрунтуванні педагогічних умов формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

Список використаних джерел

- Бардінова, А. О. (2021). Формування правової компетентності у майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в умовах змішаного навчання на засадах компетентнісного підходу. В кн. О. К. Корносенко, О. В. Даниско (Ред.), *Концептуалізація компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в контексті змішаного навчання*: колективна монографія (с. 227-248). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка.
- Гриньова, М. В., Жданова-Неділько, О. Г. (2019). Підготовка керівника нової української школи до партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього середовища. *Витоки педагогічної майстерності*, 23, 62-65.
- Даниско, О. (2019). Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*, 23, 77-82.
- Кухаренко, В. М. (2014). Змішане навчання. Вебінар. «Intel – змішані». Взято з <http://vladimirkuharen.wizig.com/online-class/2190095-intel-blended>
- Сорочан, Т. М. (2015). Професіоналізм керівника школи: експериментальна система розвитку управлінської діяльності. *Директор школи, ліцею, гімназії*, 5, 79-86.
- Топузов, О., Калініна, Л. (2017). Організаційні механізми управління закладом освіти: методології та теоретичні засади. *Український педагогічний журнал*, 4, 34-44.
- Туркот, Т. Л., Коновал, О. А. (2018). *Педагогіка та психологія вищої школи*: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Херсон: Олди-плюс.

References

- Bardinova, A. O. (2021). Formuvannya pravovoi kompetentnosti u maibutnikh fakhivtsiv fizychnoi kultury ta sportu v umovakh zmishanoho navchannia na zasadakh kompetentnisnogo pidkhodu [The formation of legal competence of the future specialists of physical culture and sports in the conditions of blended learning on the basis of the competence approach]. In O. K. Kornosenko, O. V. Danisko (Eds.), *Kontseptualizatsiia kompetentnisnogo pidkhodu do profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv fizychnoi kultury ta sportu v konteksti zmishanoho navchannia [Conceptualization of the competence approach to professional training of future specialists in physical culture and sports in the context of blended learning]*: a collective monograph (pp. 227-248). Poltava: PNPU named after V. G. Korolenko [in Ukrainian].
- Grineva, M. V., & Zhdanova-Nedilko, O. G. (2019). Pidhotovka kerivnyka novoi ukrainskoi shkoly do partnerskoi vzaiemodii z sub'iektamy osvitnoho seredovyscha [Preparing the head of the new Ukrainian school for partnership with the subjects of the educational environment]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti [Origins of pedagogical skill]*, 23, 62-65 [in Ukrainian].
- Danisko, O. (2019). Psykholoho-pedahohichni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury v umovakh zmishanoho navchannia [Psychological and pedagogical principles of professional training of the future teachers of physical culture in the conditions of blended learning]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti [Origins of pedagogical skill]*, 23, 77-82 [in Ukrainian].
- Kukharenko, V. M. (2014). *Zmishane navchannia. Vebinar. «Intel – zmishani» [Blended learning. Webinar. «Intel – mixed»]*. Retrieved from <http://vladimirkuharen.wizig.com/online-class/2190095-intel-blended> [in Ukrainian].
- Sorochan, T. M. (2015). Profesionalizm kerivnyka shkoly: eksperymentalna systema rozvytku upravlinskoi diialnosti [The head of school professionalism: experimental system of development of administrative activity]. *Dyrekтор shkoly, litseiu, himnazii [Director of school, lyceum, gymnasium]*, 5, 79-86 [in Ukrainian].
- Topuzov, O., & Kalinin, L. (2017). Orhanizatsiini mekhanizmy upravlinnia zakladom osvity: metodolohii ta teoretychni zasady [Organizational mechanisms of educational institution management: methodologies and theoretical principles]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal [Ukrainian Pedagogical Journal]*, 4, 34-44 [in Ukrainian].
- Turcott, T. L., & Konoval, O. A. (2018). *Pedahohika ta psykholohiia vyshchoi shkoly [Pedagogy and psychology of higher school]*: textbook for students of higher educational institutions. Kherson: Oldie-plus [in Ukrainian].

BARDINOVA A.

Poltava V. G. Korolenko national pedagogical University, Ukraine

ORGANIZATIONAL FORMS (STRUCTURES) OF BLENDED LEARNING AS POWERFUL MEANS OF INFLUENCE ON THE FORMATION OF LEGAL COMPETENCE OF THE FUTURE EDUCATIONAL INSTITUTION MANAGEMENT MANAGERS IN THE CONDITIONS OF THE MAGISTRACY

On the basis of the analysis of theoretical sources on this problem, this article clarifies: 1) ideas of leading scientists on the content of the basic concepts of research (legal competence, blended learning, etc.) and components of blended learning; 2) the ways of formation of legal competence of the future educational institution management managers in the conditions of the magistracy are defined.

The specifics of organizational forms (structures) of blended learning as a powerful means of influence on the formation of legal competence of the future educational institution management managers in the conditions of the magistracy are discussed.

It is the organizational forms (structures) of blended learning that should be the basis for creating a blended learning environment in the formation of legal competence of future managers in the management of educational institutions in the master's program.

Key words: *legal competence; blended learning; organizational forms (structures) of blended learning; innovative forms of organization of education in the conditions of a magistracy; educational institution management manager*

Стаття надійшла до редакції 09.03.2021 р.

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.27.246979>

УДК 377.04:687.53

ДМИТРО БЛІАЙ

ORCID: 0000-0002-7055-758X

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕРУКАРЯ ДО ПРОДУКТИВНОГО ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ

У статті обстоюється необхідність формування у контексті професійної підготовки майбутнього фахівця сфери послуг його комунікативної майстерності. Формулюються принципи здійснення професійної інтеракції майбутнього перукаря, що, на думку автора, лежать в основі продуктивного ділового спілкування (толерантності, добropорядності, рівноваги ділової і особистісно зорієнтованої комунікації, пріоритетності інтересів клієнта, співробітництва і компромісу, об'єктивної самооцінки). Розкривається значення навчального моделювання комунікативних ситуацій як методу коригування індивідуального комунікативного стилю майбутнього працівника сфери послуг.

Ключові слова: *сфера послуг, фахівець сфери послуг, майбутній перукар, ділове спілкування, міжособистісна взаємодія, принципи професійної інтеракції, індивідуальний комунікативний стиль, навчальне моделювання*

Постановка проблеми. У сучасному світі користування сферою послуг є однією з ознак культурної людини, що, витрачаючи час на особистісний та професійний саморозвиток, прагне вдовольняти низку своїх важливих потреб у сфері побуту за допомогою фахівців, не лише вивільняючи в такий спосіб можливості для інших занять, але й вирішуючи відповідні проблеми на більш якісному рівні. Тож індустрія послуг є нині динамічним складником економіки всіх без винятку країн, що відіграє все більш значну роль у житті цивілізованого суспільства. В Україні вона сьогодні, як і скрізь, істотно сприяє підвищенню якості життя населення і є водночас джерелом прибутку для значної його кількості.

Водночас послуги як один із суспільних і особистісних запитів є не тільки затребуваною, але й досить вразливою бізнес-сферою. Адже, як відзначають американські вчені К. Макконелл і С. Брю, відмітною рисою